

המתכוון לאכול בשר חזיר

ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני: ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטבה למען עשה כיום הזה להחית עם רב: (בראשית פ"נ י"ט-כ)

כתב האור החיים והרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום, והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים.

האם יוסף מחל להם

לפי האוה"ח הק' לא היה נחשב חטא לשבטים כלל, אבל רבינו בחיי חולק עליו ואדרכה כתב שאחיו בקשו ממנו מחילה, ולא באר הכתוב שמחל להם. וכבר בארו רז"ל (ב"ק צב, א) שכל מי שחטא לחברו ועשה תשובה אינו נמחל לעולם עד שירצה את חברו. ואע"פ שהזכיר הכתוב וינחם אותם וידבר על לבם, שנראה בזה שהיה להם רצון מיוסף, מכל מקום לא ראינו שיזכיר הכתוב מחילה ביוסף, ולא שיוודה להם שישא פשעם וחטאתם, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמוס וחתום להפקד אחר זמן בענין עשרה הרוגי מלכות.

ומוסיף רבינו בחיי שיש מזה רמז בכתוב, בזה שנכפל הלשון ועשה בזה שני חלקים, פשע אחיך וחטאתם, פשע עבדי אלהי אביך, והיה ראוי הכתוב לומר ועתה שא נא לפשעם, אבל כיון הכתוב לרמוז אם תשא פשע אחיך וחטאתם, יהיה פשע עבדי אלהי אביך נמחל, ובאר הכתוב, כי פשע עבדי אלהי אביו הוא פשע אחיו, כי יזכיר להם הש"י עונות ראשונים, והבן זה.

כתב בספר חסידים (סימן יא) שאין חסיד אלא מי שעובר על מדותיו. כשבאין בני אדם בפניו אשר חטאו ועשו לו שלא כהוגן ועתה מתחרטים ומבקשים מחילתו ממנו, ומה שיש בידם לתקן מהמעוות אשר עשו הם מתקנים, ועל אשר לא יוכלו לתקן מתחרטים ומבקשים מחילתו, ואומרים לקבל דין עליהם ככל אשר יגזור עליהם, וכשרואה זה אשר בידו לעשות להם רעה ולהשיב להם גמולם מוחל להם בלב שלם ואינו עושה עמהם רעה, מפני זה נקרא חסיד שנאמר (ירמ' ג' י"ב) שובה משובה ישראל ולא אפיל פני בכם כי חסיד אני. וכן בני יעקב כשחטאו ליוסף מחל להם ולא שלם להם גמולם וזה שורש החסידות שצריך לעשות לפנים משורת הדין בכל דבר שנאמר (תהלים קמ"ה י"ז) וחסיד בכל מעשיו.

ועי' בחיד"א (ברית עולם שם) שהעיר שאם כבר מחל להם יוסף איך אמרו רז"ל (זהר חדש) דגלות מצרים היה בעבור חטא מכירת יוס. וגם גזרת המן אמרו במדרש רבה שהיה בחטא מכירת יוסף. עוד אמרו עשרה הרוגי מלוכה באו עשרה שבטים בגלגול וקבלו עונשם. וגם לפי מאי דמסיק רבינו מהר"ח"ו ז"ל דהעשרה הרוגי מלוכה היו עשרה טיפין דאזדריקו מיוסף אלא שהשבטים באו בעיבור.

ותי' דהשבטים במכירת יוסף חטאו בשתים, חטאו עם יוסף, וחטאו גם כן עם ה', בין בענין עצמו בין בחילול ה' שהיה לעיני פרעה והמצריים, אף שיש לצדד כי לא ידעו הדבר על מתכונתו, והוא קרוב לודאי, שאמרו לפרעה כי גנוב גונב מעכו"ם שראוהו בשדה שהיה הולך יחידי וגנבוהו ומכרוהו, ומ"מ לא יבצר שאיזה מהם ידע או הבין. וא"כ מה שמחל יוסף הצדיק אהני על מה שחטאו לו דווקא, אבל אכתי נשאר אצלם מה שחטאו לשמים ומשו"ה נענשו, כי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, והם מפלאות תמים דעים.

מחשבה רעה במצוה שבין אדם לחבירו

ועל דרך זה ראיתי בספר חבצלת השרון שרצה ליישב דברי האוה"ח הק' ממה שכ' רבינו בחיי שהשבטים היו חייבים עונש, שמביא מדברי המאירי (חיבור התשובה מאמר א' פ"ז) שלענין עבירות שבין אדם לחבירו לא נחשב מחשבה לעון, ולכן לא צריך לפייס את חבירו, אבל צריך להתוודות להשם. ר"ל שבכל עבירה שבין אדם לחבירו יש גם עבירה למקום, שהקב"ה הוא זה שצווה גם על מצוות שבין אדם לחבירו, ולכן על החלק הזה צריך תשובה. וז"ל אבל חלק המחשבה לא יחשב עון גמור בעבירות שבין אדם לחברו, שאם חשב לגזלו או לחבלו ועצר כח ולא צרף מחשבתו למעשה אין לו על זה צרך פיוס לחברו, אלא

שמכל מקום צריך להתודות לשם, וכן על דעת קצת מפרשים אם שנוא שנאת הלב שהוא עובר על מצות לא תשנא את אחיך בלבבך, אחר שעזב מחשבתו וכללו באהבתו אין צריך לפייסו אבל שיתודה לשם ממה שעבר בשנאתו אותו, ולפי"ז רצה בספר הנ"ל ליישב דברי האוה"ח הק' שעדיין היו חייבין עונש מצד החלק של הבין אדם למקום.

אבל זה אינו שהרי מפורש ברבינו בחיי שהחטא היה ליוסף, ונענשו בגלל שלא מחל להם. והרי האוה"ח הק' כתב שהם פטורים וזכאים גם בדיני שמים, מבואר שלא היה להם חטא כלל וכלל.

המתכוון לעשות עבירה

אבל בעיקר חידוש של האוה"ח הק' כבר תמהו כל האחרונים מתלמוד ערוך (נזיר כג, א) ת"ר (במדבר ל) אישה הפרם וה' יסלח לה, באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, שהיא צריכה כפרה וסליחה. וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה. ולפי הרמב"ם (נדרים יב, יח) גם לוקה מכות מרדות.

למה יש כאן חטא

בעיקר דברי הגמ' יש לדון למה היא צריכה כפרה הרי לא עברה על חטא. ועי' בהקדמה לספר תרומת הכרי (אות ח) שמפרש בזה פירוש נפלא על פי מה שכתוב במשנה (כלים כו, ח) שעורות שבעל הבית מחשבתן מטמאתן ושל עובדן אין מחשבתן מטמאתן. ופי' הרע"ב דעבדן עביד דמימלך ומוכרן וכו' ועדיין לא נגמר מלאכתן בכך.

והנה בספר עשרה מאמרות איתא שבשעה שישראל עמדו על הר סיני נקשרו להקב"ה בקשר של קיימא, בשני קשרים, וכשעובר עבירה ניתק קשר אחד, ובפעם שנייה ניתק הקשר לגמרי. וזה מה שאמרו חז"ל (יומא פו, ב) עבר אדם עבירה ושנה הותרה לו, ר"ל שהותר ב' הקשרים. ולפי"ז ניחא למה מחשבה רעה אין להקב"ה מצטרף למעשה, משום דעביד דמימלך שלא יעשה העבירה משום שהוא קשור להקב"ה, אבל מחשבה טובה הקב"ה מצטרף למעשה, משום דליכא חשש שימלך. ולכן היכא שחישב לאכול בשר חזיר שגילה שאינו עשוי לימלך נענש משום המחשבה, שהרי אכל הטלה על דעת שהיא חזיר. ולפי"ז מובן מה דאיתא (קידושין מ, א) דמי שעבר ושנה אפילו נאנס ולא עשה המעשה נענש עליו, והיינו משום שאצלו כבר ניתק הקשר ואין חשש שימלך לא לעשות העבירה, ושפיר נענש על המחשבה.

אבל הגרי"ז מפרש פשט אחר על פי מה שמדייק ברמב"ם. דהנה כתב הרמב"ם (נדרים יב, יח) נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון הרי זו פטורה, ואף על פי שנתכוונה לאיסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה, ועל זה נאמר וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה, ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור. ומדייק הגרי"ז (נזיר כג, א) דמשמע שלולי הכתוב ה"א דלוקה מפני שנתכוונה לאיסור. וצריכים לומר דבאמת בנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה יש כאן מעשה איסור, אלא דילפינן מקרא דליכא חיוב מלקות.

ובזה ניחא הא דקאמר רבי יהודה אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות, והיינו כיון דיש כאן מעשה איסור נהי דגזיה"כ דפטורה ממלקות מ"מ תספוג מכת מרדות.

ולפי"ז נמצא דהא דצריכה כפרה וסליחה אינו רק משום מחשבה לעשות איסור אלא באמת יש כאן מעשה איסור, ולכן ניחא דהיכא דרק חשבה במחשבה לאכול דבר אסור, לא באופן זה דנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אינה צריכה כפרה, דהא דצריכה כפרה אינו משום המחשבה לעשות איסור אלא שנקרא באמת מעשה איסור אעפ"י שהיה בשר טלה, אלא דילפינן מהקרא פטור ממלקות, וכן מבואר בספרי זוטא פ' מטות דילפינן מ"וה' יסלח לה פטור ממלקות.

נשאל על שבועתו

בספר כלי חמדה העיר על מש"כ הרמב"ם שהיא לוקה מכות מרדות, דא"כ לכאורה ה"ה מי שעבר על נדרו ואח"כ נשאל לחכם והתיר לו, שאע"פ שפטור ממלקות שחכם עוקר הנדר מעיקרו, אבל לפחות ילקה

מכות מרדות דלא עדיף ממי שהתכוון לאכול בשר חזיר. וכ"כ להדיא בתוספתא (נזיר פרק ג, יד) וז"ל מי שנדר בנזיר והיה שותה יין ומיטמא למתים, ואחר כך נשאל לחכם והתיר לו אינו סופג את הארבעים, אמר ר' יהודה אם אינו סופג את הארבעים יספוג מכות מרדות.

אבל הרמב"ם (שבועות ו, יח) כתב שנשבע שבועת ביטוי להבא ושיקור בשבועתו, כגון שנשבע שלא יאכל פת זו ואכלה, ואחר שאכלה קודם שיביא קרבנו אם היה שוגג, או קודם שילקה אם היה מזיד, ניחם ונשאל לחכם והתירה לו הרי זה פטור מן הקרבן או מן המלקות, ולא עוד אלא אפילו כפתוהו ללקות ונשאל והתירו לו קודם שיתחילו להלקותו הרי זה פטור, עיי"ש שמאריך בדברי הרמב"ם.

נתכוון לעבירה ועלתה בידו מצוה

בעיקר קושיית האחרונים על האוה"ח הק', בשו"ת בית יצחק (יו"ד סי' ח) שרצה ליישב על פי הסוגיא דמנחות (סד, א) בשמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב, להעלות דגים והעלה תינוק ודגים, רבה אמר פטור ורבא אמר חייב, רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו, ורבא אמר חייב זיל בתר מחשבתו. והק' הבי"צ איך סובר רבה דאזלינן בתר מעשה ופטור, הרי בנתכוון לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה צריך כפרה אע"פ שאין כאן אלא מחשבה. ות"י הבי"צ ע"כ שרק היכא שעלה בידו דבר רשות צריך כפרה, אבל היכא שעלה בידו מצוה אין צריך כפרה. ולפי"ז ניחא דברי האוה"ח הק' דכאן אצל אחי יוסף עלה בידם מצוה, ולכן לא צריכים כפרה.

עלה טינא בלבו

לפי"ז מיישב ג"כ דברי הלבוש (יו"ד קנז, א) שפסק שמי שלבו העלה טינא וחושק באשת איש, אם תוכל אשתו לבא אליו להטעותו באופן שיסבור שבא על הערוה שרי. וק' הרי הוא מתכוון לאכול בשר חזיר, אבל להנ"ל ניחא דכאן קיים מצות עונה. יותר נראה לומר דשם הרי יש פיקו"נ, אלא שבעריות הדין שיהרג ואל יעבור, ואולי י"ל שנתכוון לאכול בשר חזיר לא מקרי אביזרייהו דגילוי עריות, וצ"ע.

אבל מה שכתב ליישב דברי האוה"ח הק' הוא פלא, שהרי האוה"ח הק' כתב להדיא, שזה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין, שאינו מתחייב כלום, ושם הרי לא עשה מצוה. אולי י"ל שמקיים מצות חסד.

בין אדם לחבירו

הכלי חמדה (פרשתנו אות ג) כתב לחדש שבדקדוק נקט האוה"ח הק' משל בעבירה שבין אדם לחבירו, דהא דאמרינן שהמתכוון לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה שצריך כפרה, זה אינו אלא במצוות שבין אדם למקום, דאז יש עבירה גם במחשבה לבד, אבל במצוות שבין אדם לחבירו העיקר הוא התוצאה, ולכן אם למעשה לא נעשה לחבירו כלום אינו עובר.

אלא די ש להעיר מדברי התרגום יונתן (שמות כג, ה) עה"פ עזב תעזב עמו, שמתרגם משבוק תשבוק בהיא שעתא ית סנא דבלבך עלוי, ותפרוק ותטעון עמיה. רצה לומר שהפירוש של "עזב תעזב" היינו שצריך שיעזב השנאה שיש בלבו על חבירו, ואז תפרוק עמו. משמע שהעיקר במצוות שבין לחבירו אינו רק המעשה אלא גם המחשבה בלב, ודו"ק.

אמנם העירו התלמידים שלכאורה כל מצוה שהיא בין אדם לחבירו הוי נמי בין אדם למקום, שהרי הקב"ה הוא זה שצווה לעשות למען חבירו, א"כ מה איכפ"ל שמצד הבין אדם לחבירו אין עבירה, הרי מצד שזה בין אדם למקום יש כאן עבירה.

והשבתי שהדין בין אדם למקום מתלה תלוי בהדין בין אדם לחבירו, ולכן אם מצד הבין אדם לחבירו אין עבירה, אין גם עבירה מצד בין אדם למקום.

אבל זה דלא כמו שהבאנו בשם המאירי בחיבור התשובה.

וכן משמע בספר חפץ חיים (ד, יב), שכתב שמי שסיפר לשון הרע על חבירו ולא אהני מעשיו, אינו צריך לבקש מחילה מחבירו, אבל עדיין צריך לעשות תשובה, בגלל שעבר על רצון השם שצוה על זה כמו

שכתבנו לעיל בפתיחה. א"כ רואים שאע"פ שמצד הבין אדם לחבירו אין איסור משום דלא אהני מעשיו, עדיין יש כאן משום בין אדם למקום. ואין לומר שצריך תשובה רק על האיסורים שאינם אלא בין אדם למקום.

כיבוד אב ואם

הכל"ח העיר על עצמו מההיא דקידושין (לב, א) דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה, אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח, ושואלת הגמ' ודלמא רתח וקעבר (ויקרא יט) אלפני עור לא תתן מכשול, ומשני דמחיל ליה ליקריה. וכתבו בתוס' שצריך לומר שהודיעו קודם לכן, שלא יהא כמו נתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, דאמר לקמן בפ' בתרא (פא, ב) שצריך מחילה וכפרה.

והרי מצות כיבוד אב ואם אינו אלא מצוה שבין אדם לחבירו, כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ ריש מסכת פאה, ובכל זאת קיים הדין שצריך כפרה. כוונתו למ"ש הרמב"ם להסביר הא דאמרינן שיש מצוות שאוכל מפירותיהן והקרן קיימת לו, משום דכל המצות נחלקות לשני חלקים, יש מצוות המיוחדות לאדם בעצמו בינו ובין ה' כגון הציצית והתפלין והשבת ועבודה זרה, ויש מצוות שהם תקינות יחסי בני אדם זה עם זה, כגון האזהרה על הגניבה, והאונאה, והשנאה, והנטירה וכו' ולכבד ההורים והחכמים שהם אבות הכל, אם קיים האדם המצות המיוחדות לו בעצמו במה שבינו לבין בוראו יש לו על זה שכר יגמלהו ה' על כך לעולם הבא, ואם קיים האדם המצות התלויות בתקינות יחסי בני אדם זה עם זה יש לו על זה שכר לעולם הבא על קיימו המצוה, וישיג תועלת בעולם הזה להתנהגותו התנהגות טובה עם בני אדם, לפי שאם הלך בדרך זו והלך זולתו בה יהנה גם הוא מאותה תועלת. הרי שהרמב"ם כלל מצות כאו"א במצוות שבין אדם לחבירו. א"כ למה חשש תוס' לנתכוון לאכול בשר חזיר במצות כאו"א.

אמנם מה שנקט הכלי חמדה בפשטות שמצות כאו"א אינו אלא מצוה שבין אדם לחבירו אינו פשוט כלל, וכידוע הסתפק בזה המנחת חינוך (מצוה לג), וכתב שלפי המבואר ברמב"ם הלכות תשובה דעבירות שבין אדם לחבירו לא מהני תשובה ולא יום הכפורים עד שירצה את חבירו, א"כ יש להסתפק במצות כאו"א שהוא נוסף על כיבוד כל אדם, דבאדם אחר אין איסור אלא לצערו, וכאן מצוה לכבדו, אם לא כיבדו אפשר דהיא רק מצות המקום ב"ה ולא בין אדם לחבירו, דבין אדם לחבירו אינו אלא במה שהוא שוה לכל אחד, אבל כאן הוא רק באו"א א"כ אינו אלא כמצות שבין אדם למקום, או"ד כיון שהשי"ת ציוה זו המצוה בין אדם לחבירו, הוי בין אדם לחבירו, ולא מהני תשובה אם לא שירצה את אב ואם.

ויש לעיין בדברי ספר החינוך (שם) שמצד אחד כתב ששורש המצוה הוא מטעם הכרת הטוב, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלהים ואנשים. ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. א"כ משמע דהוי מצוה שבין אדם לחבירו.

אבל אח"כ כתב שכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ברוך הוא. משמע שהתכלית הסופי הוא שיכיר טוב להקב"ה, א"כ משמע שצריך המצוה הוא בשביל בין אדם למקום.

וכן יש לעיין בפ' הרמב"ן עה"ת (שמות פרק כ) שמתחילה כתב וז"ל והנראה במכתב הלוחות שהיו החמש ראשונות בלוח אחד שהם כבוד הבורא כמו שהזכרתי, והרי מצות כאו"א היא בלוח הראשון, א"כ משמע דהוי מצוה בין אדם למקום.

אבל אח"כ כתב הרמב"ן וז"ל הנה השלים כל מה שאנו חייבין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו, וחזר לצוות אותנו בעניני הנבראים, והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה, כי השם אבינו הראשון, והמוליד אבינו האחרון, ולכך אמר במשנה תורה (דברים ה טז) כאשר צויתך בכבודי, כן אנכי מצוך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך, משמע שאינו אלא מצוה בין אדם לחבירו אלא שמצות כאו"א דומה לכיבוד המקום, משום שהאו"א הביאו לעולם.

אשת איש שזינתה

עוד דן הכלי חמדה על אשה שהלכה בעלה למדינת הים וזינתה תחתיו, וכששאלו אותה על הנהגתה אמרה שהיא חשבה שהיות והבעל עזב אותה אין איסור בזנות. ואח"כ התברר שבאותו שעה בעלה כבר מת, ונשאל האם היא אסורה לבעול כדין א"א שזינתה שאסורה לבעול ולבעול.

עי"ש שהמוצל מאש הסתפק בזה, אבל הקדושת יו"ט (מהרי"ט אלגאזי סי' יד) פסק שאסורה לבעול, משום שהמתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה, א"כ יש כאן עבירה ונאסרה לבעול. ותמה עליו חכם אחד שאע"פ שצריכה כפרה, למה נאסרה לבעול הרי אין כאן טומאה, שבעלה כבר מת, והאיסור לבעול נלמד מהא דכתיב ונטמאה ג' פעמים, אחד לבעול אחד לבעול ואחד לתרומה.

ואולי י"ל שתלוי בשני דרכי הבנה שבתחילת דברינו, שלפי הגרי"ז יש כאן מעשה איסור, א"כ צדקו דברי הקדושת יו"ט, אבל לפי התרוה"כ אין כאן אלא מחשבת איסור, ואין אשה נאסרת משום מחשבת איסור, רק בטומאה בפועל.

אומרת מותר

וכתב הכלי חמדה שהיות והיא חשבה שמותר לה לזנות, א"כ אע"פ שקי"ל כדברי המהרי"ק שאשה שזינתה באומרת מותר אסורה לבעלה, אבל הטעם הוא משום דכתיב ומעלה מעל באשה, שאפילו אם היא חושבת שמותרת לה אבל סוף כל סוף בגדה בבעלה, א"כ אין כאן אלא איסור בין אדם לחבירו שמעלה באשה, ולפי האוה"ח הק' במצוות שבין אדם לחבירו לא אמרינן שצריך כפרה היכא שעלה בידו בשר טלה, וכאן הרי התברר שבעלה כבר מת.

אמנם כבר הארכנו במקום אחר שאע"פ שיש הרבה אחרונים שהבינו במהרי"ק שכוונתו שהיא אסורה לבעלה משום שבגדה בו, אבל האמת יורה דרכו שאין זה כוונת המהרי"ק. שהרי הגמ' (מעילה יח, א) אומרת שאין מעילה אלא לשון שינוי, ולא לשון בגידה. וע"כ שכוונת המהרי"ק אינו אלא שכאן אע"פ שהיא אומרת מותר, אבל סוף כל סוף היא שינה מבעלה לאיש אחר, ולכן נאסרת עליו.

וכן מוכח מתוכן דבריו, שהרי הוכיח מאסתר שאמרה כאשר אבדתי אבדתי, הואיל ועכשיו היא עושה ברצון, אע"פ שהיה בהיתר, שבגמ' במגילה מבואר שנחשב כאונס, דאמרינן (מגילה טו, ב) כנסתלקה הימנה שכינה, אמרה (תהלים כ"ב) קלי קלי למה עזבתני, שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון, א"כ לא היה בגידה במרדכי, ולמה נאסרה, אלא ע"כ שכוונתו שסוף כל סוף היא שינתה.

אבל אולי י"ל שאפילו לפי הבנה זו צדק פסק הכלי חמדה, שגם כאן הרי ליכא שינוי, שבעלה כבר מת.

יחוד עם אשת איש

על פי התוס' במס' קידושין (הנ"ל) דן בשו"ת מנחת שלמה (א, לה) באשה שבעלה נמצא בעיר אלא שטעתה וחשבה שהלך לעיר אחרת, דיש בכה"ג איסור יחוד אפילו אם המיחד יודע שהבעל באמת נמצא בעיר אם הוא אינו מגלה לה, והיא אינה יודעת, שהרי אסור ליתן לחברו בשר טלה אם הלה חושב שהוא חזיר ורוצה לאכול בשר חזיר, כיון שגם על זה בעי סליחה, א"כ עובר משום לפני עור. וכן מבואר בקדושין (לב, א תוד"ה דמחיל), וה"נ גם כאן הרי הוא מכשיל את האשה במחשבת פגול של איסור יחוד כיון שהיא אינה יודעת ומתיחדת אף על פי שחושבת שאין בעלה בעיר.

וכמו כן מי שנכנס אצל אשה אע"פ שהיא יודעת שבעלה בעיר ומותר לו להתיחד עמה, אפ"ה היא חייבת להודיע לו שבעלה בעיר. וכן אם היחוד הוא בהיתר מפני שיש שם באותו הבית עוד פתח שהוא פתוח לרה"ר, אפ"ה היא חייבת להקדים ולהודיע לו על כך, דאל"כ אף שהמתיחד עמה אינו מקפיד ואינו שואל כלום, מ"מ אם הוא בכה"ג שמצד הדין היה צריך לשאול, נמצא שאם היא לא תקדים לומר לו הרי היא מסייעת ידי עוברי עבירה ומכשילתו באיסור, והדבר צריך הכרע.

ועל דרך זה כתב שהנותן לחברו דבר מאכל בכה"ג שהמקבל היה צריך מן הדין לשאול אותו תחלה אם הוא כשר או לא, דחייב הנותן בכה"ג להקדים ולומר לו שהפירות הם מתוקנים אע"פ שאין המקבל שואלו על כך, כדי שלא יכשילנו באיסור זה שהוא אוכל מבלי לברר תחלה אם מאכלו כשר או לא.

לנסות פועל בגזילה

על דרך זה שמעתי בשם הגשז"א שמי שחושד בעובד שלו שהוא גוזל כסף, אסור לו להניח כסף במקום שהעובד יראה הכסף, כדי לנסות לעובד האם יקח הכסף, שהרי עובר בלפני עור. ואפילו אם ימחול לו הכסף אסור, שהרי מכשילו במחשבת איסור.